

รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
The Evaluation of the project of (OBEC) Moral School for
Anuban Nakhon Sawan School

ปิยรัตน์ ป้องแสนสี¹

Piyarat Pongsansee¹

Corresponding Author E-mail: Piyarat8814@hotmail.com

Received: 2021-07-16; Revised: 2021-12-13; Accepted: 2021-12-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อประเมินบริบทของโครงการคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ 2) เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงานโครงการคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ 3) เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ และ 4) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูจำนวน 98 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน นักเรียน จำนวน 2,487 คน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 128 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง และการสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินครั้งนี้ เป็นแบบประเมินโครงการมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมินพบว่า 1) ผลการประเมินด้านบริบท มีความเหมาะสมในระดับมาก 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินด้านผลผลิต ได้แก่ 4.1) ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ พบว่าผลการดำเนินงานมาตรฐาน 4 ด้าน โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านนักเรียน ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 4.2) ผลการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4.3) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ พบว่า มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการโรงเรียนคุณธรรม, สพฐ.

¹ รองผู้อำนวยการ, โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต1

¹ Vice director, Anuban Nakhon Sawan School, Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1

Abstract

The purposes of this research was to evaluate of The project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School with the following objectives: 1) to evaluate the context of the project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School, 2) to evaluate the input of the project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School, 3) to evaluate the process of The project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School, and 4) to evaluate the produce of The project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School. The samples used in the study were 94 teachers, 13 basic education committee members, 2,487 students, and 128 parents from parents network, totaling 3,182 people in specific sampling and stratified random sampling. The tools used to collect data in this evaluation was a project evaluation questionnaire with the characteristics of a rating scale of 5 levels, analyzed by means of mean, and standard deviation. The results of this research were as follows:

1) evaluation of the context was as a high level. 2) The evaluation of the input was as a highest level. 3) The evaluation of the process was as a highest level. 4) The evaluation of the produce were 4.1) The achievement of the project found that the 4 standard such as school, administrators, teachers and students were at a highest level. 4.2) the evaluation of the Behavior identified according to moral identity was at a highest level And 4.3) the evaluation of the satisfaction assessment with the operation of the project of (OBEC) Moral School for Anuban Nakhon Sawan School found that they were satisfied were at the highest level.

Keywords: Project Evaluation, Moral School Project, OBEC

บทนำ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และได้จัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรักผดชอบชาติ รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่าย เป็นการลงทุนต่ำ แต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง ช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560, หน้า 1)

โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการจัดการเรียนรู้คุณธรรมสู่ห้องเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ว่า “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” โดยให้นักเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นนามธรรมยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ และเกิดคุณธรรมจึงได้มีวิธีการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอน สร้างคนดีสู่สังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมขั้นตอนที่นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) มาใช้ในกระบวนการพัฒนาโครงการคุณธรรมด้านความรับผิดชอบคุณธรรมด้านวินัย คุณธรรมด้านจิตอาสา และคุณธรรมด้านพอเพียง (โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์, 2562, หน้า 2)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้รายงานในฐานะรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มาอย่างต่อเนื่อง ผู้รายงานมีความสนใจที่จะประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการอย่างไร เพื่อนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ผลการประเมิน ครบถ้วนมีความเที่ยงตรงเป็นระบบ ผู้รายงานจึงประยุกต์ใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน ซึ่งผู้รายงานคาดว่าจะได้ข้อค้นพบอันเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการและเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
2. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
3. เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักการ และแนวคิดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

- 1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ความถูกต้อง ที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นความประพฤติที่ดีงามอันเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (ชัชวาลย์ พรหมเทศน์, 2551, หน้า 21 - 22)

จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์มาตรฐานของความประพฤติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมนั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นผิดหรือถูก โดยแต่ละระดับของการพัฒนาการทางจริยธรรมจะมีเกณฑ์การตัดสินใจของสังคมนั้น ๆ (Good, 1973, p.641)

1.2 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

ความสำคัญของคุณธรรมทำให้เกิดจริยธรรมส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจกับตนเองและสังคม สภาพคุณงามความดีที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติของบุคคล เป็นสิ่งที่มีคุณค่าส่งเสริมให้บุคคลที่ปฏิบัติอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 หลักการทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

1.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Kohlberg)

ขั้นในการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 ขั้นหลักการแสวงหารางวัล ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง และขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล ซึ่งทั้ง 6 ขั้นตอน มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน (Kohlberg L., 2000, p.159)

1.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของฌองเพียเจต์

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้นไป การรับรู้จริยธรรมพัฒนา ขึ้นตามลำดับพัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นก่อนจริยธรรมเป็นขั้นตอนที่ต้องการทางกายไม่สามารถรับรู้ระบบกฎเกณฑ์ได้ ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เป็นขั้นรับฟังคำสั่งจากผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ ขั้นยึดหลักแห่งตน สามารถตั้งกฎเกณฑ์ตนเองได้ ไม่เกรงกลัวอำนาจจากภายนอก (Jean Piaget, 1997, p.133)

1.3.3 ทฤษฎีความต้องการของ อับราฮัมมาสโลว์

มาสโลว์มองว่า ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุดเมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป มนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับมนุษย์ย่อมพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (Abraham Maslow, 1987, p.15)

1.3.4 ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory)

เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้อื่น ๆ มาเป็นพฤติกรรมของตนเอง ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา มีแนวคิดว่าการสอนที่ดีที่สุด คือ การปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก เพื่อเด็กจะได้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตในอนาคตต่อไป (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2552 หน้า 35)

1.3.5 ทฤษฎีต้นไม้ของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ทฤษฎีต้นไม้ ได้อธิบายว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งรวมถึงสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544, หน้า 187)

1.4 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ โดยเน้นปฏิบัติมากกว่าการจำเนื้อหาที่สำคัญ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเป็นแม่แบบที่ดีที่นักเรียนจะยึดถือและปฏิบัติตามได้ถูกต้องดังนั้นการได้พบเห็นสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่ตนนับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตถนอม กงสะเด็น, 2552, หน้า 21)

2. หลักการ และแนวคิดของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 เพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและ

บุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) พอเพียง 2) กตัญญู 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) ความรับผิดชอบ และ 5) อุทิศสมรรถนะคุณธรรม ซึ่งมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมของโครงการ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560, หน้า 1 - 2)

3. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีแนวคิดให้ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด มีความร่วมมือทั้งด้านความคิด การทำงาน และความ รับผิดชอบร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ การที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายนั้น กลุ่มจะต้องมีหัวหน้าที่ดี สมาชิกดี และกระบวนการทำงานดี นั่นคือ มีการเข้าใจในเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่มและมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน (สยมพร ศรีมุงคุณ, 2561, ออนไลน์)

4. หลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับหลักการ และแนวคิดและเหตุผลของการประเมินผลโครงการที่แตกต่างกัน ประเภทของการประเมินใน 3 ลักษณะ คือ แบ่งโดยยึดจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งโดยยึดหลักในการประเมิน และแบ่งตามลำดับเวลาในการประเมิน

รูปแบบการประเมินโครงการ มีหลายรูปแบบ ได้แก่

4.1 รูปแบบการประเมินของครอนบาค ได้เสนอแนวคิดว่าการประเมินผล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา (Cronbach L., 1970)

4.2 รูปแบบการประเมินของสเติก ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินไว้ว่า ผู้รายงานจะต้องทำการบรรยายให้เห็นภาพรวมทั้งหมดโครงการ ทั้งที่เป็นภาพที่คาดหวังของโครงการและภาพที่เป็นจริงของโครงการ (Stake, R. E., 1967)

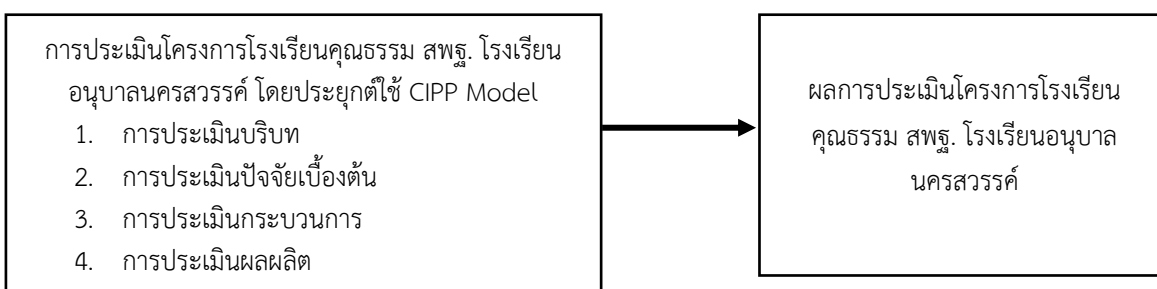
4.3 รูปแบบการประเมินของโพรวัส ได้เสนอแนวความคิดของการประเมิน เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐาน เพื่อเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับผลปฏิบัติงานของแผนงาน (Provus, 1969)

4.4 รูปแบบการประเมินโครงการโดยรูปจำลองแบบชิปปี้ ได้เสนอแนวคิด เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบ การตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 63 - 66)

การประเมินโครงการแบบ CIPP Model มีเหมาะสมในการประเมินด้านประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ เป็นการประเมินที่ต่อเนื่องมีลักษณะเป็นวงจร ซึ่งจะต้องดำเนินการตามโครงการอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้รายงานมุ่งประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้โมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งมีรูปแบบการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation: C) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ครั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบซิปปโมเดล (CIPP Model) ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1983) ในการประเมินโครงการ ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบทของโครงการ (Context Evaluation) การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการประเมินการดำเนินโครงการ (Input Evaluation) การประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการ (Process Evaluation) และการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ที่ปฏิบัติงานระหว่างปีการศึกษา 2561 - 2562 จำนวน 98 คน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 ที่ไม่ใช่บุคลากรในโรงเรียน (ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้แทนครู) จำนวน 13 คน
3. ผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,487 คน
4. นักเรียน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,487 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ จำนวน 98 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 13 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด
3. ผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 128 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ได้มาจากแต่ละห้องเรียน ห้องเรียนละ 2 คน จำนวน 64 ห้องเรียน
4. นักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,057 คน ประกอบด้วย โดยการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ประกอบด้วยนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการโรงเรียนคุณธรรมเกี่ยวข้องในผลผลิตที่เกิดขึ้นจากโครงการและมีภาวะเพียงพอที่จะตอบแบบสอบถามได้

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามเพื่อประเมินบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
 2. แบบสอบถามเพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
 3. แบบสอบถามเพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
- แบบสอบถามเพื่อประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ได้แก่
- 3.1 แบบสอบถามเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์
 - 3.2 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณธรรมตามอัตลักษณ์ของนักเรียน
 - 3.3 แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนดำเนินโครงการ ผู้ประเมินได้ประชุมครูทั้งโรงเรียนในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เพื่อชี้แจงการดำเนินโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากครู เพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบทและปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

ช่วงที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินโครงการ ผู้ประเมินได้ประชุมครูทั้งโรงเรียนในช่วงก่อนปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากครู เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินโครงการ

ช่วงที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังเสร็จสิ้นโครงการ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ตามคุณธรรมตามอัตลักษณ์ของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูประจำชั้น
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจมีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ของนักเรียน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินด้านบริบทของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่อง พบว่า เรื่องที่มีความเหมาะสมสูงสุด ได้แก่ เรื่อง ชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการโครงการ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำสุดได้แก่ เรื่อง โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ซึ่งอยู่ในระดับมาก
2. ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่อง พบว่า เรื่องที่มีความเหมาะสมสูงสุด ได้แก่ เรื่องการให้ความร่วมมือและสนับสนุนจากครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำสุด ได้แก่ เรื่องความเหมาะสมของอาคารสถานที่ ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่อง พบว่า เรื่องที่มีความเหมาะสมสูงสุดได้แก่ เรื่องโรงเรียนมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำสุดได้แก่ เรื่องโรงเรียนมีการกำกับติดตามผลการ จัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งอยู่ในระดับมาก
4. ผลการประเมินผลผลิต
 - 4.1 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรมของโครงการ พบว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่อง พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมสูงสุดได้แก่ ด้านโรงเรียน รองลงมาคือ ด้านนักเรียน และด้านผู้บริหาร ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำสุดได้แก่ เรื่อง ด้านครู ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 4.2 ผลประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่อง พบว่า ด้านที่มีคุณธรรมที่มีพฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ด้านกรมีวินัย รองลงมาคือด้านพอเพียง ด้านรับผิดชอบ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องที่มีความเหมาะสมต่ำสุด ได้แก่ ด้านจิตอาสา ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ พบว่า ผลการประเมินผ่าน ร้อยละ 98.96 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 85
 - 4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาผลการประเมินในแต่ละเรื่องพบว่า เรื่องที่มีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาดร่มรื่น น่าเรียน และเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องที่มีความพึงพอใจต่ำสุด ได้แก่ เรื่องโรงเรียนมีโครงการงานคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่ทุกคน มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินในภาพรวมของการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		การแปลผล	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	การตัดสิน การผ่านเกณฑ์
1. ด้านบริบท	4.62	0.16	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น	4.73	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านกระบวนการ	4.65	0.16	มากที่สุด	ผ่าน
4. ด้านผลผลิต				
4.1 ผลสัมฤทธิ์	4.63	0.16	มากที่สุด	ผ่าน
4.2 ผลการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์	4.56	0.47	มากที่สุด	ผ่าน
4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจ	4.53	0.26	มากที่สุด	ผ่าน
รวม	4.62	0.47	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผลการประเมินสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปัจจัยเบื้องต้น รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านบริบท ด้านผลผลิต (ผลสัมฤทธิ์) ด้านผลผลิต (ผลประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์) และผลการประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านผลผลิต (ความพึงพอใจ)

อภิปรายผล

1. การประเมินด้านบริบท ของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ เกิดมาจากหลักการ และเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินการโครงการ ตลอดจนมีเป้าหมายของโครงการมุ่งความสำคัญไปที่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับ ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข (2561) ได้ประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนตาเบาวิทยา พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ ประยุทธ์ มะลิงาม (2560) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผลการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม ของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้น คณะกรรมการดำเนินโครงการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการประเมินด้านบริบท ของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ สรุปได้ว่าด้านบริบทมีความเหมาะสมในการดำเนินการโครงการ

2. การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ การให้ความร่วมมือและสนับสนุนจากครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ดำเนินงานโครงการดังกล่าวมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 มีการสร้างกลไกการมีส่วนร่วม ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน นั้น ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมขยะสร้างค่า ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม วันพระ ที่มีการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งได้มีการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการวางแผน การเตรียมการ กิจสถานศึกษา และงบประมาณอย่างเพียงพอ ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ประการหนึ่ง ได้แก่ การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายใน ได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรของโรงเรียน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน มีความทุ่มเท รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับ ฉันทนา โรจนบุรณวงศ์ (2552) ได้ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านมะกอก โดยบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม

รูปแบบเดิมกับแนวทางปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมของ มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่น พบว่าปัจจัยนำเข้าของโครงการ มีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อนัญญา ทาระธรรม (2560) ได้ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนวัดเนินหินแร่ (เหมยการนุสรณ์) โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน พบว่าผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนวัดเนินหินแร่ (เหมยการนุสรณ์) ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินโครงการ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การประเมินด้านกระบวนการของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ พบว่า เรื่องที่มีความเหมาะสมสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เรื่อง โรงเรียนมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ดำเนินการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาอย่างต่อเนื่อง เกิดจากการยอมรับของบุคลากรในการต้องการที่จะพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน จึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน อย่างเต็มที่จากทุกฝ่าย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการวางแผนการดำเนินงานที่ ชัดเจน เตรียมความพร้อมในทุกด้าน เตรียมการในการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้การดำเนินงานการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอนสร้างคนดีสู่สังคมประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหาในห้องเรียนโดยนักเรียนเอง ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิธีการหรือกิจกรรมที่จะแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ลงมือทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 4 ทบทวนหลังการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 5 ประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ขั้นตอนที่ 6 ถอดบทเรียน ขั้นตอนที่ 7 รายงานผล ขั้นตอนที่ 8 เผยแพร่สู่สังคม ส่งผลให้กระบวนการของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ประการหนึ่ง ได้แก่ โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับ ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข (2560) ได้วิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนตาบ่าววิทยา ด้วยรูปแบบการประเมินโครงการแบบซิปป (CIPP MODEL) พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนตาบ่าววิทยา ในภาพรวม 12 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ อำนาจ ชันทกาญจน์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง รายงานประเมินโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองปะเหลียน ปีการศึกษา 2561 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวางแผน (P) การดำเนินงาน (D) การติดตามประเมินผล (C) และการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง (A) ตามความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การประเมินด้านผลผลิต ของการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

4.1 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรมของโครงการ พบว่า มีผลการประเมิน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีผลการอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า เรื่องที่มีความเหมาะสมสูงสุด ด้านโรงเรียน รองลงมาคือ ด้านนักเรียน และด้านผู้บริหาร และด้านครู ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่ประเมินโดยคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับดีเยี่ยม ส่งผลให้โรงเรียนผ่านโรงเรียนคุณธรรม ระดับ 2 ดาว และเตรียมการต่อยอดการประเมิน และรายงานผลการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อประเมินระดับ 3 ดาวนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ดำเนินการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน ดำเนินการสร้างคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การประเมินคุณธรรม และความโปร่งใสของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับ และยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานต่าง ๆ สอดคล้องกับ มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) กล่าวว่า ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือพัฒนา “โครงการคุณธรรม” ซึ่งจะเป็นแผนปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ความดี เป็นการระดม สมอบในการวางแผน แบ่งงานกันทำ ลงมือปฏิบัติ ปรึกษาหารือกัน และประเมินผลสำเร็จร่วมกัน ประการสำคัญคือต้องเป็นโครงการคุณธรรมที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ และให้ทุกคน มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่ การที่ดำเนินการกิจกรรมตามโครงการให้สอดคล้องกับมาตรฐานของโรงเรียนคุณธรรม จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรมของโครงการ สอดคล้องกับ อีระ ชันบุตร (2562) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการ

โรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จจินนาทาสงเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ผลการประเมินผลการใช้กลยุทธ์ พบว่า มาตรฐานที่ 1 ด้านโรงเรียน ประเด็นพิจารณาได้ระดับดีเยี่ยม จำนวน 6 รายการและระดับดี จำนวน 1 รายการ มาตรฐานที่ 2 ด้านผู้บริหาร ประเด็นพิจารณาได้ระดับดีเยี่ยม จำนวน 4 รายการ มาตรฐานที่ 3 ด้านครู ประเด็นพิจารณาได้ระดับดีเยี่ยม จำนวน 5 รายการ และระดับดี จำนวน 2 รายการ มาตรฐานที่ 4 ด้านนักเรียน ประเด็นพิจารณาได้ระดับดีเยี่ยม จำนวน 6 รายการ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินทุกประเด็น ได้รับการประกาศให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2560

4.2 ผลการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ มีผลการประเมิน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนร้อยละ 98.96 ผ่านการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนทุกคน ทุกระดับชั้นเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจและได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้ระหว่างการทำกิจกรรม และมีความสุขในการทำกิจกรรม ทั้งการจัดการเรียนรู้ ภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ตลอดจนการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลสอดส่อง และร่วมกันเสริมสร้างพฤติกรรมบ่งชี้คุณธรรม อัตลักษณ์ ทำให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ขวัญญา อุณหานต์ (2554) ได้ประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 นักเรียนมีพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ดำเนินงานผ่านกิจกรรมหลัก 9 กิจกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตน คุณธรรมเพื่อพัฒนาการทำงาน และคุณธรรมเพื่อพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน ผลการดำเนินงานผ่านกิจกรรมหลักนี้ทำให้นักเรียน มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เรื่องที่มีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อม มีสถานที่ในการปลูกฝังปฏิบัติด้านคุณธรรม ได้แก่ ห้องพระพุทธรูปศาสนา กิจกรรมธรรมะยามเช้า หอประชุมรัตนินทร์สโรช ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา รายการพบกันยามเช้าทางเคเบิลทีวี การจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งนอกจากด้านอาคารสถานที่แล้ว ยังรวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมที่หลากหลาย ผู้บริหารมอบนโยบายให้ครูบูรณาการคุณธรรมสอดแทรกลงในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระวิชาทุกชั้นเรียน โดยมีการจัดทำแผนการสอนเพื่อเป็นการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กในทุกวันและทุกเวลา รวมทั้งมีการบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง เช่น การออมเงินกับธนาคารโรงเรียน การแยกขยะ การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า กิจกรรมค่ายคุณธรรมนำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนบูรณาการในกิจกรรมลูกเสือยุวกาชาด สอดคล้องกับ Akar Vural, et, al. (2013) พบว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมการเคารพกฎระเบียบและความพึงพอใจในโรงเรียนนั้น ควรพัฒนาโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ทำให้นักเรียนมีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีการเคารพกฎเกณฑ์ในโรงเรียน มีความพึงพอใจในโรงเรียนทำให้นักเรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการประเมิน พบว่าด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ ถึงแม้จะมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในเรื่องโครงการความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ได้เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น โรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารร่วมกับครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบายการส่งเสริม

คุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ ตลอดจนระบุโครงการโรงเรียนคุณธรรมลงในแผนพัฒนาโรงเรียนซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องทุกปี และประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องผ่านช่องทางที่หลากหลายอย่างทั่วถึง

1.2 จากผลการประเมิน พบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะดำเนินโครงการ โดยเฉพาะด้านความเหมาะสมของอาคารสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ควรมีการกำหนดแนวทางที่จะส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ นอกจากนี้ควรได้รับการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน ส่งเสริมให้จัดหาและจัดสรรปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและพอเพียง

1.3 จากผลการประเมิน พบว่า ด้านกระบวนการอยู่ในระดับที่สูงสุด และประเด็นที่ต้องพิจารณาได้แก่ โรงเรียนมีการกำกับติดตามผลการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียนควรกำหนดรูปแบบ/วิธีการ/ผู้รับผิดชอบมีการแต่งตั้งทีมนิเทศผลการดำเนินงาน โดยในทีมประกอบด้วย ผู้บริหาร คุณครู นักเรียนและกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ในการติดตามผลการดำเนินงานในทุก ๆ กิจกรรมและมีการทำกิจกรรมสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน (AAR) รายเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน โดยการติดตามเป็นรายสัปดาห์ และรายเดือน เพื่อติดตามการดำเนินงานของกิจกรรม ควรให้นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เข้ามาใช้ในการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อให้มีการนำข้อเสนอแนะสู่การปรับปรุง และการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

1.4 จากผลการประเมิน ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นที่ต้องพิจารณาได้แก่โรงเรียน มีโครงการคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่ทุกคน มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีการดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และพัฒนานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรวางแผนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีการจัดทำโครงการคุณธรรม ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อให้ครอบคลุมทุกพฤติกรรมบ่งชี้ และคุณธรรมอัตลักษณ์ ตลอดจนให้ครูประจำชั้นมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงสถิติ เกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบ สู่การพัฒนากระบวนการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่สอดคล้องกับบริบทสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากขึ้น

2.2 ควรดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการวิจัย และดำเนินการสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการพัฒนาซึ่งเป็นความต้องการของทุกภาคส่วน และได้ผลนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญภา อุนหวานต์. (2554). การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จิตถนอม กงสะเต็น. (2552). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านนาฝาย อำเภอกระนวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ฉันทนา โรจนบุรณวงศ์. (2552). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านมะกอก โดยบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมรูปแบบเดิมกับแนวทางปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมของมูลนิธิพุทธอัสสัมชัญ. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.kroobannok.com/news_file/p90689170018.pdf.
- ชัชวาลย์ พรหมเทศน์. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์พื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). **ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีระ ชันบุตร. (2562). กลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผลโรงเรียนบ้านปากน้ำ(เขตรับผิดชอบนาหวางสงเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 10(1), 955 - 966.
- ประยุทธ์ มะลิงาม. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนจอมพระประชาสรรค์อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/151689>.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2562, จาก <https://sangiancity.thai.ac/home/info/10>.
- โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์. (2562). **นวัตกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอน สร้างคนดีสู่สังคม**. นครสวรรค์: โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์.
- ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข (2561). **รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนตาเบาวิทยา**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2562, จาก <http://www.anantasook.com/moral-school-report/>.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2552). **รายงานการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซน์.
- สยมพร ศรีมุงคุณ. (2561). **ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/341272>.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). **แนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.** กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- _____. (2560). **โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.** กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อนัญญา ทาระธรรม. (2561). **รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนโรงเรียนวัดเนินหินแร่ (เหมยากรนุสรณ์)**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก http://www.edunayok.eduweb.in.th/gis/eoffice/57000001tbl_vichakarn/.
- อำนาจ ชันทกาญจน์ (2561). **รายงานการประเมินโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองปะเหลียน ปีการศึกษา 2561**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2562, จาก http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=169673&bcat_id=12.
- Abraham Maslow. (1987). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers.
- Akar Vural, R. et al. (2013). The Development of the "Sense of Belonging to School" Scale. **Eurasian Journal of Educational Research**, 53(Fall), 215 - 230.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Test**. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Jean Piaget. (1997). **The Moral Judgment of the Child**. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Kohlberg, L. (2000). **Development of Moral Character and Moral Ideology Review Of Child Development Research**. New York: Russell Sage Foundation.
- Provus Malcdm. (1969). **Evaluation of Ongoing Programs in the Public School Systems: The Sixty -eighth Year Book of the National Society for the Study of Education**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Stake, R.E. (1967). "The Countenance of Educational Evaluation". **Teacher College Record**, 68, 523 - 540.
- Stufflebeam, D. L., & Webster, W. J. (1983). **An analysis of alternative approaches to evaluation**. In Madaus, G. F., Scriven, M. S. & Stufflebeam, D. L. (Eds.), **Evaluation models: viewpoints on educational and human**.